

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

GRAĐEVINSKI I ARHITEKTONSKI
FAKULTET OSIJEK

Specijalistički diplomski stručni studij Građevinarstvo

Prezentacija predavanja za predmet: **ZAŠTITA NA RADU U GRAĐEVINARSTVU**

**Nastavna cjelina:
POVIJEST ZNR**

Viši predavač

Mr.sc. Držislav Vidaković, dipl.ing.građ.

Zaštita na radu postoji otkad i sam rad

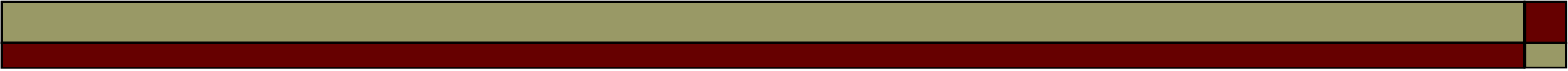
- u povijesti u pravilu neki pronalazak slijedi i odgovarajuća zaštita (npr. igla – naprstak)

-
- Još u prapovijesti nedvojbeno su se događale ozljede najčešće uzrokovane nedostatkom vještine i spretnosti, a da bi ih izbjegli naš pretci su prenosili usmena upozorenja iz generacije na generaciju.
 - Već za robovlasničko društvo se može reći da je postojala zaštita na radu kao organizirana društvena djelatnost
 - Prije 4000 g. pr. Kr. na staroegipatskim papirusima opisana su oštećenja i tegobe vezane za rad zidara, metalaca, tkalaca, bojara i drugih vrsta radnika.
 - U Starom zavjetu (više od 1000 g. pr. Kr.) između ostaloga piše: **...kada gradiš dom svoj i podižeš krovšte, osiguraj se od pada da vlastitom krvlju ne ukaljaš svoje ognjište.**
 - Prvi zapisi o profesionalnim bolestima zabilježeni su u antičkoj Grčkoj (Hipokrat, 460 - 377. pr. Kr.).
 - S industrijskom revolucijom i pojavom parnog stroja (izumljen 1784.), dolazi do naglog povećanja ozljeda na radu i oštećenja zdravlja radnika, pa pitanje ZNR postaje društveni problem (Sve veća primjena mehaničke energije, korištenje novih materijala, korištenje novih tehnoloških postupaka, iscrpljujuća dužina radnog vremena, surovi uvjeti - eksploatacija radnika opisana u romanima C. Dikensa i E. Zole).
Zbog opasnosti da tvornice ne propadnu, poduzimale su se mjere za smanjenje broja ozljeda na radu, odnosno provođenje zaštitnih mjera.
 - S porastom socijalnih nemira uzrokovanih sve većim brojem smrtno stradalih i teško oboljelih radnika, država mora zaštititi interese radnika "radničko - zaštitnim" zakonodavstvom

Povijest propisa o ZNR

Mjera zaštite na radu povezane su s ozljedama i bolestima vezanim uz rad, pa su prve propise s ovog područja predstavljale preporuke za očuvanje zdravlja radnika

- Prvi zakoni o zaštiti radnika doneseni su početkom 19. st. (1892. u Engleskoj "Zakon o zaštiti dječjeg rada", 1810. u Belgiji propisi s područje ZNR odnosile su se na mjere zaštite u opasnim, nečistim i nezdravim poduzećima)
- Prvi zakon o inspekciji rada (Lord Altrops Act) donesen je 1833. u Engleskoj, a njegovom revizijom 1844. (Lord Achleys "Great Factory Act") propisane su odredbe o zaštitnim uređajima na strojevima i utvrđena je obveza prijavljivanja ozljeda na radu te ostale obvete poslodavca.
- Polovinom 19. st. u Engleskoj je ograničeno radno vrijeme na 10 sati, a slično je slijedilo i u drugim industrijski razvijenim zemljama
 - Obavezno osiguranje protiv bolesti uvodi se prvo u Njemačkoj, i to za industrijske radnike 1833., a osiguranje za slučaj nezgode na poslu uvedeno je za industrijske radnike 1884. god.
- U SAD-u prvi zakon o zaštiti od povreda u tvornicama donesen je 1877. g (uMassachusettsu), a o obveznoj prijavi ozljeda na radu 1886. g.
- U Hrvatskoj su se od 1852. godine primjenjivale odredbe "Općeg građanskog zakona".
- Neka pitanja radnih odnosa uređena su u Dalmaciji i Istri Rudarskim zakonom 1854., "Trgovačkim zakonom" iz 1862. i "Zakonom o zanatstvu" 1869.
- "Zakon o inspekciji rada" i "Zakon o zaštiti radnika" donosi se 1921. godine. Već onda su Okružni uredi za osiguranje vodili evidenciju i statistiku o ozljedama na radu, a poslodavci su morali prijaviti svaku ozljedu i izostajanje s posla duže od tri dana.

-
-
- Nakon drugog svjetskog rata 1947. godine u FNRJ donosi se “Opći pravilnik o higijensko-tehničkim mjerama zaštite pri radu“, a 1965. godine “Osnovni zakon o zaštiti na radu“ s kojim su uređeni sustavi zaštite na radu po načelu samoupravljanja.
 - Od 1971. godine započinje zakonsko uređivanje zaštite na radu po republikama, pa Hrvatska 1974. donosi svoj “Zakon o zaštiti na radu“. Novi “Zakon o zaštiti na radu“ u Hrvatskoj donešen je 1983., a njegove izmjene i dopune 1986.
 - Zakon iz vremena SFRJ ostaje na snazi sve do 1996. god kada je u *Narodnim novinama* objavljen prvi “Zakon o zaštiti na radu“ u Republici Hrvatskoj.
 - Područje ZNR uređeno je danas s više od stotinu pisanih pravila čija je obveza provođenja propisana važećim Zakonom i pratećim propisima od kojih su neki stariji od 50 godina.
 - Na daljnji razvoj zakonodavstva u Republici Hrvatskoj utjecala je orijentacija prema EU i postupno usklađivanje s legislativom EU.

Međunarodna organizacija rada (MOR)

- **1919 osnovana u Parizu na mirovnoj konferenciji**
- **Razlozi – zahtijevanje i traženje poboljšanja uvjeta rada za radnike.**
Ima sljedeće uloge:
 - Unapređivanje i reguliranje zaštite na radu na međunarodnoj razini, planu, a pod tim utjecajem i u pojedinim državama,
 - Intenzivni znanstveni rad, svjetski kongresi, (peti u Zagrebu 1967.g.)
 - Osnovni zadatak, prema preambuli njezinog Ustava, proučavanje i rješavanje problema rada i socijalne politike u međunarodnim razmjerima, rad na poboljšanju uvjeta života i rada radnika, zaštita radnika od općih i profesionalnih bolesti i nesreća i ozljeda na poslu
- Opća konferencija - donosi međunarodne konvencije i preporuke, norme s područja rada
- Administrativni savjet - izvršni organ MOR, sa predstavnicima vlade radnika i poslodavca određenog broja članova (sada 48)
- Međunarodni biro rada - izvršni organ, problemi u vezi s zaštitom na radu spadaju u djelokrug Departmana za uvjete rada i života

Poznate osobe u povijesti zaštite zdravlja na radu

- **Hamurabi** - Babilonski kralj (18. st. Pr. Krista): „Hamurabijev zakonik“ (na indirektan način govori o zaštiti i sigurnosti čimbenika tadašnjih procesa društvene proizvodnje i robovskog rada)
- **Hipokrat** 4 st. pr. Krista - otkrio toksičnost olova u rudarstvu, opazio povezanost okoliša i zdravlja
- **Pinije stariji** - rimski učenjak iz 1 st. - upozorio je na opasnost pri radu sa cinkom i sumporom, napravio maske za lice od životinjskog mjehura.
- **Galen** - grčki liječnik iz 2.st. - točno opisao patologiju otrovanja olovom, upozorio na opasnosti od kiselih para te koji su izloženi njoj.
- **Georgios Agricola** - njemački znanstvenik (enciklopedist) iz 16 st. - u djelu “De re metallica” opisao je različite bolesti, posebno bolesti rudara; navodi tvrdnju da su žene imale 6-7 muževa (jer su oni često stradali). Unaprijedio je medicinu rada i propisao zaštitne mjere
- **Bernardino Ramazzini** (1633-1714) - poznat kao otac medicine rada – Opisao je utjecaj 50 različitih zanimanja na zdravlje zaposlenika, te postavio znanstvene temelje medicine rada. knjizi "De morbis artificum diatriba" ("Bolesti zanatlija") detaljno je opisao profesionalne bolesti većine radnika različitih zanimanja toga doba i preventivne mjere u svezi tih oboljenja. Definirao postojanje profesionalnih bolesti temeljem promatranja radnika koji su čistili javne septičke jame. (Među njima su se javljali endemija upale želuca i crijeva i on je uočio povezanost između njihova zanimanja i simptoma bolesti.) Prvi je uspostavio vezu između rada i bolesti mišićno-skeletnog i prvi pisani trag o ergonomiji Upućivao je na važnost higijene rada. Utvrdio je da se mora promatrati radna okolina.

- **Percival Pott** – potaknut njegovim istraživanjima o prikrivenom štetnom djelovanju čađe na dimnjačare Britanski parlament je 1788. godine donio zakon o dimnjačarstvu
- **Sigmund Freud (1856-1938)** - rođen u Freibergu, ali preselio kao dijete u Beč. Započeo raditi kao liječnik. Malo je poznato da se bavio i istraživanjem uzroka ozljeda na radu, pa se svrstao u red autora teorija o nastanku nezgoda. **Njegova istraživanja na osnovi psihoanalize polaze od psihoze o podsvjesnoj motivaciji za ozljeđivanje. Prema toj teoriji se nezgode, tj ozljede objašnjavaju se kao samokažnjavanje (suicidno ponašanje) i posljedice su niza podsvjesnih procesa** koji uključuju osjećaj krivnje, agresije, nemira, nervoze, ambicije, konflikta i sl., a liječe se psihoterapijom.
- **Franc Kafka (1883-1924)** - rođen u Pragu, a živio u Beču. Radio kao činovnik u osiguravajućem društvu pisao razne članke u novinama o zaštiti na radu. Sudjelovao je i na Kongresu zaštite na radu u Beču 1913. Poznat članak o zaštiti na radu na ravnalicama za drvo. U kasnijim člancima 1912/13. piše o zaštiti na radu u kamenolomima, u poljoprivredi i dr. Objavljuje i podatke o broju ozljeda na radu. Uočio je probleme s kojima su se susretali ratni invalidi bez pojedinih dijelova tjela koji su morali raditi na strojevima. Nije bio tehničar, ali piše o potrebi prilagodbe radnog mjesta tj. o njihovim radnim sposobnostima.
- **Andrija Štampar (1888-1958)** - liječnik, specijalist higijene i socijalne medicine rođen u Drenovcu kraj Pleternice. Postavio temelje javnozdravstvene službe u tadašnjoj Jugoslaviji. Osnovao je široku mrežu zdravstvenih dispanzera u cijeloj zemlji. U Beogradu je osnovao Centralni higijenski Zavod, a u Zagrebu školu Narodnog zdravlja. 1931.god. postao je ekspert Higijenske organizacije društva naroda u Kini gdje je organizirao javnozdravstvenu službu. Bio je rektor Sveučilišta u Zagrebu od 1947. do kraja života. U to vrijeme osnovao je i Institut za higijenu rada. Izradio je i Ustav Svjetske zdravstvene organizacije te je 1948. god. presjedao prvoj Skupštini svjetske zdravstvene organizacije u Ženevi. Bio je predsjednik ekonomskog i socijalnog vijeća organizacije UN-a.

PITANJA za ponavljanje gradiva i za ispit

- U kojem stoljeću su doneseni prvi zakoni o zaštiti radnika?
- Tko se smatra ocem medicine rada?